

camp (entre Montanyana i Benavarrí). I en el Pallars, després de *buïga*, general cap a Sort i Vall d'Assua, torna a venir *buïga* a la Vall d'Àneu (Baiasca, Son, València). No cal dir que no hem de fantasiar cap divergència etimològica en aquest canvi d'accentuació, i que es tracta del mateix desplaçament d'accent que en *cuiua*, *buina*, *Rúyra*, etc. El que és rar i quasi no es dona enlloc és que es pronuncii *wí* en aquest mot: només ho tinc registrat de Guiró (Alt Flamicell). — 4 Caldria un estudi més detallat i individual en aquest departament, sense refiar-se, com hem de fer-ho ací, del Dicc. d'Amé. Car una quinzena d'aquestes últimes, són les que segons l'autor presenten la forma *La Buge* o *Les Buger*, i això ja no és evident (si bé no pas increïble) que sigui el mateix mot; segons Amé és una d'aquestes la que l'any 1279 apareix en la forma *La Boyga*; cf. el *büçę* «jachère» de la Lauzera que registra el FEW (1), i *biüdžá* «friche» a Vinzelles, *bughe* «pâturage près de la maison», Clarmont Ferrand, i ja es troba, així mateix, alguna dada alvernesa dels Ss. xv i xvi, en baix llatí, en la forma *bugia* (FEW II), tots els quals potser són reduccions fonètiques de **buige* o bé formes postverbals del tipus *esboïgar* (Charente *eboša*), difícilment resultants d'un tipus primitiu divergent **bōdica*, que força arbitràriament postula Wartburg. — 5 Si bé és veritat que allí SUDARE dona *sužá*, no ens estranyem gaire de la pèrdua de la -*d*- car en canvi hi ha *derroğá* «arracher». — 6 No es confirma el suposat iri. *bōt* 'foc', cf. Walde-H. I, 124.8f., Walde-P. II, 123. Pok. no porta cap arrel semblant en l'IEW, i ja ni esmenta aquest mot «irlandès». — 7 «Die galloromanischen Vertreter hinweisen alle auf die Bedeutung 'durch umgraben ausreuten'», afirmació autoritària, segons el seu estil, però que deixa sense proves. D'això n'hi ha encara moltes menys que de la idea bàsica de cremar (que és la que ell rebutja en dir allò). En realitat artigar no és mai «umgraben», o sigui 'obrir una fossa, cavar un clot', sinó arrencar mates, de vegades amb un pic, o càvec o magall però sense fer clot, altres vegades cremant-les. És curiós que la font última de la idea de relacionar amb la família indoeuropea del ll. *fodere* 'cavar' sembla ser l'obra del nostre Balari, home savi però de ben escassos coneixements fora del romànic i el grec, i gens en cèltic. Però ell fou el primer de tractar de *boïga*, i la rutina fa que després es vagi repetint el que va dir el primer. I el bon Balari partia de la idea absurda que *bohiga* estava emparentat amb el cast. *hocico*, *hocicar* (!), que ell creia provinents de FODERE. — 8 «Fer *bobigó*: tallar la llenya i apilotar-la», Porcioles, N. *Folk. de la V. d'Ager*, pp. 34, 36. — 9 *Buigons* «buïchs o formigons», La Pobra de Segur, Z. Rocafort, BCEC IX, 70. — 10 «*Buigons*: mata arrencada i mig cremada», Violant i S., *Enform.*, BCEC XLVII, 16. — 11 *bousigon* pres. 6, *Calendau* IV, 376; «fau que *bousigue* / d'aquí-qu'a mort l'enjalosigue», ibid III, 14.1.

BOINA, pres del basc i cast: *boina*, en ocasió de les guerres carlines; mot originari del basc, on és segurament una forma emparentada amb *bonet*, que ja és antic en català, i prové d'un mot *abonnis* del baix llatí més antic (d'origen, aquest, desconegut, potser cèltic). □ 1.ª doc.: 1858; c. 1880, Verdaguer. -

Ja el posa com a mot català el dicc. mallorquí d'Amengual el 1858 (no encara el Lab. de 1888), si bé fent constar que «se usa en el País vasco». Els gravats d'uniformes dels carlins catalans, en la primera guerra, cap a 1840 ja representen molts militars amb grans boines, però són més aviat els caps, i crec que trigà encara a fer-se popular fins entre els nostres carlins: aquests gravats podien fer-se ja a Navarra. En castellà ja el registra el *DACEsp.* el 1843. Segons els treballs d'Aranzadi, Estornés i Caro Baroja (bibliografia en aquest, *Pueblos de Esp.*, 291), l'ús de la boina no es va introduir en el País Basc espanyol fins a la primera guerra civil. No puc verificar l'afirmació de Justo Garate (en *Gernika* I, 231-2) que ja s'hauria usat la boina en el País Basc abans de 1787: són notícies més aviat vagues (els articles que cita de Julio de Urquijo potser estan més ben documentats però es troben en fonts poc accessibles). En tot cas tot això es refereix a l'ús de la lligadura o gorra dita *boina*, però no al seu nom.

Aquella, en la llengua basca mateixa, ha tingut denominacions diferents: predomina, segons Azkue, *txapel* en els dialectes d'Espanya (biscaí, guipuscoà i alt-navarrès), mot que ja s'havia aplicat al capell en general, i que dit de la boina, apareix en un biscaí de llenguatge tan popular i castís com Mogel (*Peru Abarka*, 1881); i *boneta* en els de la part francesa (baix-navarrès i suletí). ¿Seria, doncs, popular, l'ús de *boina* en el basc labortà? Cal reconèixer que la peça de vestir ha tingut extensió més general i popular (gens partidista allí) a l'altra banda de la frontera. En territori francès la boina ha pres una gran expansió en terres de llengua romànica, en particular a Gasconya, on té forma diferent, més gran i aplanada que a la banda espanyola. Tanmateix allà també s'ha estès en data relativament moderna, i el mot *boina* no s'usa en territori francès (potser exceptuant-hi una part del domini basc?), ni en la llengua oficial ni en llengua d'oc, ni en els parlars locals d'aquesta; fr. *béret*, gc. *berret*. Es pot veure allí l'estudi ben informat de Polge (*Mélanges de Philologie Gersoise*, 1964, pp. 54-55). Ja se n'hi veien algunes però poques des de principis del S. XVII. Després es propagà molt en tot el Bearn. Allà també venia del País Basc francès. Cap a l'any 1800, fins en el Bearn, encara solament portaven *berret* (bru o negre) a la zona de Nogarò (NO. del dept. de Basses-Pyrénées) i a la de les Landes. Dóna bibliografia per a les Landes. Després s'estén molt més, i cap a 1900 ja tothom la dóna com a «coiffure nationale» de tots els gascons.

Quant a l'etimologia, sembla que es pot assegurar almenys que no és mot proto-basc. A desgrat de l'opinió contrària del REW, 35, és probable que hi hagi una relació etimològica amb l'ètimon del nostre *bonet*